

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Навчально-науковий інститут економіки та управління

Факультет менеджменту

Кафедра економіки підприємств

ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

ОПОРНИЙ КОНСПЕКТ ЛЕКЦІЙ
для здобувачів вищої освіти
третього освітньо-науково ступеня PhD
спеціальностей 073 «Менеджмент» та 051 «Економіка»

Миколаїв

2019

УДК 303.8:001.891
О-64

Рекомендовано методичною комісією факультету менеджменту Миколаївського національного аграрного університету, протокол №6 від 28.02.2019 року.

Укладач О. І. Котикова

Рецензенти:

І.І. Червен – д.е.н., професор, завідувач кафедри організації виробництва та агробізнесу Миколаївського державного аграрного університету;

О.В. Погорелова – к.е.н., професор, завідувач кафедри обліку і економічного аналізу Національного університету кораблебудування ім. адм. Макарова.

© О.І. Котикова, 2019
© Миколаївський національний
аграрний університет

ЗМІСТ

	стор.
ВСТУП.....	4
ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.....	5
МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.....	6
МІСЦЕ ДИСЦИПЛІНИ У СТРУКТУРІ НАВЧАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН.....	9
СТРУКТУРНО-ЛОГІЧНА СХЕМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.....	10
МОДУЛЬ 1. МЕТОДОЛОГІЯ ТА МЕТОДИ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ.....	11
1.1. Основні етапи та форми процесу наукового дослідження.....	11
1.2. Поняття та базові характеристики методів наукових досліджень.....	12
1.3. Методи емпіричних досліджень.....	13
1.4. Економіко-статистичний аналіз.....	14
1.5. Наукове прогнозування як метод дослідження.....	15
1.6. Планування як функція прогнозування.....	16
МОДУЛЬ 2. ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ.....	17
2.1. Загальні підходи та принципи формування інформаційного забезпечення наукового дослідження.....	17
2.2. Методика збору наукової інформації.....	18
2.3. Методи аналізу і обробки первинної статистичної інформації.....	18
МОДУЛЬ 3. ОРГАНІЗАЦІЯ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ.....	20
3.1 Зміст та структура кандидатської дисертації.....	20
3.2 Оформлення результатів наукових досліджень.....	21
3.3 Впровадження результатів наукових досліджень у практику.....	22
ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ.....	23
СПИСОК БАЗОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	29
ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ.....	31

ВСТУП

Дисципліна «Організація і методика проведення наукових досліджень» розкриває особливості науково-дослідної роботи як головного джерела набуття, примноження, оновлення людських знань, продуктивної сили, що суттєво впливає на соціально-економічний розвиток країни; висвітлює найважливіші підходи до формування особистості вченого, оптимальної організації його праці.

Одним із найвпливовіших напрямів наукової діяльності, що структурно її наповнює і формує наукову картину світу, є наукові дослідження університетів. Саме в цьому секторі суспільного життя створюється інтелектуальний потенціал нації, формується потреба в науковому і професійному розвитку, забезпечується якісно новий зміст компетенцій і компетентностей сучасних фахівців, які є провідниками прогресивних змін у практичній діяльності.

Розкриваючи зміст методології і процесу наукового дослідження на рівні структурного розуміння методології, змісту процесу, автори приділили велику увагу підходам до обґрунтування проблеми наукового дослідження, його об'єкта та предмета, вибору емпіричної бази, прийомів наукових узагальнень, формування висновків і рекомендацій за наслідками досліджень. Будуть корисними рекомендації з підготовки наукової статті як форми апробації результатів наукового дослідження. Значне місце в дисципліні відведено основам методології досліджень, типології методів наукового пізнання, розкриттю основних способів і прийомів емпіричного та теоретичного рівнів дослідження, технології їх практичного використання у науковій діяльності.

Конспект лекцій призначено для здобувачів освіти третього освітньо-наукового рівня вищої освіти галузей знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» спеціальності 051 «Економіка» та 07 «Управління та адміністрування»

спеціальності 051 «Менеджмент». Матеріали конспекту лекцій підготовлені відповідно до вимог освітньо-наукової програми підготовки доктора філософії.

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Галузі знань: **05 – Соціальні та поведінкові науки**
07 – Управління та адміністрування

Спеціальності: **051 "Економіка"**
073 "Менеджмент"

Освітній ступінь **Доктор філософії**

Нормативна (або вибіркова) **Нормативна**

Семестр **II**

Кількість кредитів ECTS **3,0**

Кількість змістовних модулів **3**

Загальна кількість годин **90**

Види навчальної діяльності та види навчальних занять, обсяг годин та кредитів:

Лекції **18**

Практичні (лабораторні, семінарські) заняття **18**

Консультації **20**

Самостійна робота **34**

Форма підсумкова контрольного заходу **іспит**

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета дисципліни: формування знань з методології, теорії методу і процесу, психології, методичного забезпечення науково-дослідної діяльності здобувач вищої освіти ступеня доктора філософії. Робоча програма передбачає формування культури та навичок проведення досліджень, впровадження їх результатів у практику діяльності організацій.

Завданням вивчення дисципліни є теоретична підготовка здобувачів третього рівня вищої освіти, формування культури та навичок проведення досліджень, впровадження їх результатів у практику діяльності.

Предмет дисципліни: методика та організація наукових досліджень.

Місце дисципліни в освітньому процесі підготовки фахівців: нормативна навчальна дисципліна "Організація і методика проведення наукових досліджень" є складовою циклу спеціальної підготовки здобувачів третього рівня освіти та є базовою для вивчення дисциплін дослідницького циклу.

Знання та вміння, що формуються під час вивчення дисципліни

Після вивчення дисципліни здобувач вищої освіти повинен

Знати: зміст основних категорій у галузі наукової діяльності; стан наукової діяльності в Україні та за кордоном; особливості проведення наукового дослідження; методики дослідження, їх зміст і принципи розробки; етапи та форми процесу наукового дослідження; методологію сучасного наукового дослідження; інформаційне забезпечення процесу наукового дослідження; загальні вимоги до оформлення наукового дослідження.

Вміти: обґрунтовувати наукову проблему; розробляти методику та план наукового дослідження; добирати інформаційні джерела наукових досліджень; оформляти результати наукових досліджень; організовувати процес наукового дослідження; вибирати об'єкти наукового дослідження; застосовувати теоретичні та емпіричні методи дослідження; планувати науково-дослідні

роботи; розробити змісту та структуру процесу наукового дослідження; формувати та обґрунтовувати наукові гіпотези; володіти традиційними та сучасними інноваційними методами проведення досліджень; оформляти результати наукових досліджень та впроваджувати їх у практику; визначати економічну ефективність наукових досліджень; здійснювати апробацію результатів наукових досліджень.

Курс забезпечує набуття загальних та спеціальних компетентностей, які студент буде здатен продемонструвати після опанування програми дисципліни (програмовані результати):

Загальні компетентності	Спеціальні (фахові, предметні) компетентності	Програмовані результати навчання
<i>Спеціальність 073 «Менеджмент»</i>		
<ul style="list-style-type: none"> - здатність до критичного мислення генерування нових складних ідей, аналізу та синтезу цілісних знань; - здатність до організації та проведення оригінальних наукових досліджень; - здатність спілкуватись з науковою спільнотою з метою презентації результатів наукових досліджень та їх оприлюднення державною, англійською та/або іншою іноземною мовою; - здатність діяти на основі етичних міркувань та академічної доброчесності. 	<ul style="list-style-type: none"> - здатність до пошуку, обробки та аналізу та узагальнення інформації для проведення самостійних наукових досліджень у сфері менеджменту; - здатність обґрунтовано обирати та використовувати методи та інструменти наукових досліджень у сфері менеджменту; - здобуття глибинних знань з менеджменту, зокрема розуміння теоретичних і практичних проблем, історії розвитку та сучасного стану наукових знань, критичного аналізу основних концепцій, оволодіння науковою термінологією; - набуття універсальних навичок дослідника у сфері менеджменту, зокрема застосування сучасних інформаційних технологій у науковій діяльності, управління науковими проектами та/або складення пропозицій щодо фінансування наукових досліджень, реєстрації прав інтелектуальної власності. 	<ul style="list-style-type: none"> - організовувати та проводити оригінальні наукові дослідження у сфері менеджменту на відповідному фаховому рівні, досягати наукових результатів, що створюють нові знання для розв'язання актуальних проблем теорії та практики; - обирати та використовувати загально-наукові та спеціальні методи наукових досліджень у галузі менеджменту; - діяти на основі етичних міркувань та академічної доброчесності в процесі проведення наукових досліджень, оприлюднення результатів та їх впровадження.
<i>Спеціальність 051 «Економіка»</i>		

Загальні компетентності	Спеціальні (фахові, предметні) компетентності	Програмовані результати навчання
<ul style="list-style-type: none"> - здатність виявляти та вирішувати проблеми, генерувати нові наукові ідеї на межі предметних галузей і здійснювати власні дослідження; - здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел; - здатність ініціювати і розробляти інноваційні проекти, та управляти ними; здатність спілкуватися у професійному середовищі та з представниками інших професійних груп у національному та міжнародному контексті. 	<ul style="list-style-type: none"> - здатність формувати науковий світогляд у сфері економіки; - здатність до формулювання наукових задач та розробки стратегій їх розв'язання з можливістю інтеграції знань з різних наукових сфер та застосуванням системного підходу; - здатність обирати методи, необхідні для досягнення поставленої мети дослідження; - здатність до виконання наукових досліджень у сфері економіки на відповідному фаховому рівні, досягнення наукових результатів, що створюють нові знання, для розв'язання актуальних проблем; - здатність до впровадження результатів власних досліджень у сфері економіки. 	<ul style="list-style-type: none"> - самостійно мислити, генерувати нові ідеї та гіпотези на межі предметних галузей і здійснювати власні дослідження; - здійснювати повний та різносторонній пошук інформації, її систематизацію та аналіз; - розробляти проекти у сфері економіки, управляти ними і здійснювати пошук партнерів для їх реалізації; - демонструвати навички наукової комунікації, міжнародного співробітництва, представляти широкий науковій спільноті й громадськості наукові результати у сфері економіки державною й іноземними мовами в усній і письмовій формі; - формувати системний науковий світогляд, володіти сучасними теоріями і концепціями у сфері економіки; - самостійно формулювати наукові задачі та розробляти стратегії їхнього розв'язання шляхом інтеграції знань різних наукових сфер із застосуванням системного підходу; - обирати методи для проведення досліджень у сфері економіки, що забезпечують досягнення поставленої мети; - виконувати оригінальні наукові дослідження у сфері економіки на відповідному фаховому рівні, досягати наукових результатів, що створюють нові знання, для розв'язання актуальних проблем; бути спроможним реалізовувати проекти, включаючи результати

Загальні компетентності	Спеціальні (фахові, предметні) компетентності	Програмовані результати навчання
		власних досліджень, спрямовані на вирішення актуальних проблем у сфері економіки

Місце дисципліни у структурі навчальних дисциплін

СТРУКТУРНО-ЛОГІЧНА СХЕМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовний модуль		Теми		Обсяги годин				
№	назва	№	назва	ЛЗ	ПЗ	СР	К	Разом
1	Методологія та методи наукового дослідження	1	Основні етапи та форми процесу наукового дослідження	1	1	3	2	7
		2	Поняття та базові характеристики методів наукових досліджень	1	1	3	2	7
		3	Методи емпіричних досліджень	1	1	3	2	7
		4	Економіко-статистичний аналіз	1	1	3	2	7
		5	Наукове прогнозування як метод дослідження	1	1	3	2	7
		6	Планування як функція прогнозування	1	1	3	2	7
Всього за модуль				6	6	18	12	42
2	Інформаційне забезпечення наукового дослідження	1	Загальні підходи та принципи формування інформаційного забезпечення наукового дослідження	2	2	2	1	7
		2	Методика збору наукової інформації	2	2	2	1	7
		3	Методи аналізу і обробки первинної статистичної інформації	2	2	2	1	7
Всього за модуль				6	6	6	3	21
3	Організація наукового дослідження	1	Зміст та структура кандидатської дисертації	2	2	4	2	10
		2	Оформлення результатів наукових досліджень	2	2	4	2	10
		3	Впровадження результатів наукових досліджень у практику	2	2	2	1	7
Всього за модуль				6	6	10	5	27
Всього годин по навчальній дисципліні				18	18	34	20	90

МОДУЛЬ 1

МЕТОДОЛОГІЯ ТА МЕТОДИ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Тема 1.1. Основні етапи та форми процесу наукового дослідження

Питання для опрацювання:

Поняття процесу наукового дослідження, його рівні, структура, класифікація та основні етапи здійснення. Основні етапи наукового дослідження і логіка їх пізнавального циклу. Наука в системі суспільства. Відмінність наукового пізнання від звичайного, художнього та інших способів пізнання дійсності. Головні ознаки наукового пізнання. Рівні наукового дослідження: емпіричний і теоретичний; їх відмінність за предметом, методами і формами наукового знання. Класифікація наукових досліджень. Обґрунтування проблеми наукового дослідження. Виявлення, формування і постановка наукової проблеми як однієї з форм наукового знання. Практичні та теоретичні причини, що зумовлюють постановку проблеми. Сутність, характер і шляхи вирішення наукової проблеми. Об'єкт і предмет наукового дослідження, однозначність їх трактування. Поняття об'єкта та предмета наукового дослідження. Методологічні засади трактування предмета наукового дослідження. Вибір емпіричної бази наукового дослідження. Поняття про емпіричні та теоретичні рівні наукового дослідження. Методи нагромадження емпіричного матеріалу та вираження його в різних формах емпіричного знання. Методи спостереження, вимірювання, опису, експерименту та їх роль у дослідженні.

Допоміжна література:

1. Гранчак Т. Інформаційно-аналітичні структури бібліотеки як інструмент творення, систематизації та введення в суспільний обіг наукових знань / Т. Гранчак // Бібліотечний вісник. - 2009. - № 6. - С. 15-19.
2. Данько Ю. А. Теорії інформаційного суспільства в сучасному науковому дискурсі / Ю. А. Данько // Сучасне суспільство. - 2013. - Вип. 1. - С.

76-84.

3. Кадикало А. Поняття об'єктивності як орієнтира межевості сучасного природничо-наукового пізнання / А. Кадикало // Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Філософські науки. - 2013. - № 750. - С. 17-23.

4. Пунченко О. П. Методологічні новації у сучасному науковому пізнанні / О. П. Пунченко // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. - 2014. - Вип. 57. - С. 27-37.

5. Скиба О. П. Соціокультурний вимір наукового пізнання / О. П. Скиба // Вісник Національного авіаційного університету. Сер. : Філософія. Культурологія. - 2012. - № 2. - С. 63-66.

Тема 1.2. Поняття та базові характеристики методів наукових досліджень

Питання для опрацювання:

Сутність категорії «метод». Класифікація методів наукових досліджень: загальні, загальнонаукові та специфічні методи. Методи емпіричного, теоретичного та метатеоретичного рівнів. Аксиоматичний, гіпотетичний методи, формалізація, абстрагування, виокремлення, сходження від абстрактного до конкретного, історичний метод. Методи аналізу, синтезу, індукції, дедукції, аналогії. Герменевтичний метод і системний метод. Обґрунтування вибору методу наукового дослідження. Об'єкт і предмет дослідження. Визначення мети та завдання дослідження. Ступінь практичної апробації методів і методик наукового дослідження. *Взаємодоповнення або взаємозв'язок різних методів. Умови дослідження. Можливості і обмеження різних методів з огляду на їх точність і надійність.*

Допоміжна література:

1. Бодак О. П. Історико-бібліографічні методи в наукових дослідженнях М. Ю. Брайчевського / О. П. Бодак // Рукописна та книжкова спадщина України. - 2007. - Вип. 12. - С. 29–39.

2. Дмитренко Т. О. Методологічні засади науково-педагогічного дослідження: системний і багатовимірний аналіз / Т. О. Дмитренко, К. В. Ярьсько // Проблеми інженерно-педагогічної освіти. - 2012. - № 37. - С. 25-28.

3. Новосвітна А.О. Картографічний метод та системний підхід в наукових дослідженнях / А.О. Новосвітна, С. В. Тітова // Часопис картографії. - 2008. - Вип. 13. - С. 133-142.

4. Худолій Л. М. Методи наукових досліджень в аграрній економіці / Л. М. Худолій, Я. С. Ларіна, Г. М. Чорний // Економіка АПК. - 2013. - № 9. - С. 79-84.

Тема 1.3. Методи емпіричних досліджень

Питання для опрацювання:

Методи теоретичного узагальнення емпіричного матеріалу та вираження його в різних формах теоретичного знання. Конкретно-наукові (емпіричні) методи наукового пізнання. Універсальні та специфічні методи. Етапи розробки та проведення спостереження, опису, порівняння, вимірювання, анкетування, тестування, експерименту, моделювання, класифікація та інших універсальних методів.

Допоміжна література:

1. Дорожовець М. Опрацювання результатів спостереження на основі наближеного методу порядкових статистик / М. Дорожовець, І. Попович // Вимірювальна техніка та метрологія . - 2014. - Вип. 75. - С. 8-12.

2. Мороз В. Є. Вивчення затрат часу методом "моментних спостережень" / В. Є. Мороз // Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки. - 2010. - Вип. 17. - С. 172-177.

3. Савченко Б. Г. Використання анкетування як методу соціологічного дослідження для аналізу потреб з підвищення кваліфікації управлінських кадрів [Електронний ресурс] / Б. Г. Савченко, А. В. Даниленко. // Державне

будівництво. - 2007. - № 1(1). – Режим доступу:
[http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeBu_2007_1\(1\)_32](http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeBu_2007_1(1)_32)

4. Сидоров М.-В. С. Часові характеристики проведення анкетування в Інтернеті / М.-В. С. Сидоров // Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили]. Сер. : Соціологія. - 2012. - Т. 201, Вип. 189. - С. 43-49.

Тема 1.4. Економіко-статистичний аналіз

Питання для опрацювання:

Зміст економіко-статистичного аналізу. Основні інструменти та послідовність здійснення економіко-статистичного аналізу. Форми вихідної інформації та якісні оцінки результатів дослідження. Особливості застосування економіко-статистичного аналізу залежно від предметної області дослідження: вертикальний (структурний) аналіз; моделювання факторного зв'язку; економіко-математичне моделювання.

Допоміжна література:

1. Кубіній Н. Ю. Імперативи моделювання факторної системи розвитку національної економіки / Н. Ю. Кубіній, М. Ю. Шеверя, В. В. Попович, О. А. Федорович // Бізнес-навігатор. - 2013. - № 1. - С. 21-25.

2. Пасемко Г. П. Побудова статистичної моделі економічної діяльності сільськогосподарських підприємств на основі факторного аналізу / Г. П. Пасемко, С. В. Шевченко // Вісник Харківського національного аграрного університету ім. В. В. Докучаєва. Сер. : Економічні науки. - 2013. - № 11. - С. 50-57.

3. Хаджирадєва С. К. Моделювання як метод науково-практичного пізнання / С. К. Хаджирадєва // Вісник Академії митної служби України. Сер. : Державне управління. - 2009. - № 1. - С. 44-52.

4. Шевченко І. Ю. Аналіз методичних підходів до оцінки трудового

потенціалу / І. Ю. Шевченко // Проблеми і перспективи розвитку підприємництва. - 2012. - № 2. - С. 23-29.

Тема 1.5. Наукове прогнозування як метод дослідження

Питання для опрацювання:

Сутність та типологія прогнозів і методів прогнозування. Предмет та поняття науки прогностики: методологія, прийом, метод, методика, спосіб та система прогнозування, прогнозна модель. Об'єкт, предмет, принципи та функції економічного прогнозування. Стадії наукового аналізу при розробці прогнозів. Етапи і технології прогнозування.

Допоміжна література:

1. Захаров П. О. Методика прогнозування на основі трендової, амплитудної і частотної корекції рядів економічної динаміки [Електронний ресурс] / П. О. Захаров, Л. В. Киришун, І. П. Милько // Наукові нотатки. - 2011. - Вип. 35. - С. 79-82.

2. Манцуров І. Г. Методологічні засади статистичного прогнозування розвитку економіки України на середньострокову перспективу / І. Г. Манцуров, В. О. Нестеренко, Д. І. Манцуров // Моделювання та інформаційні системи в економіці. - 2009. - Вип. 80. - С. 16-30.

3. Сенишин О. С. Методологія соціально-економічного прогнозування як організаційно-управлінської системи / О. С. Сенишин // Вісник Одеського національного університету. Економіка. - 2013. - Т. 18, Вип. 1. - С. 198-206.

4. Юрженко Л. В. Прогнозування соціокультури: можливості та обмеження методів з позиції синергетичного підходу / Л. В. Юрженко // Вісник Академії праці і соціальних відносин Федерації профспілок України. - 2013. - № 2. - С. 24-30.

Тема 1.6. Планування як функція прогнозування

Питання для опрацювання:

Сутність та види планування. Стратегічне, тактичне та оперативне прогнозування. Принципи, завдання і послідовність здійснення плану. Методи планування та особливості їх практичного застосування: економіко-статистичні, економіко-математичні, факторно-аналітичний, прямих розрахунків, програмно-цільовий, балансовий, експериментальний та ін.

Допоміжна література:

1. Василенко В. Н. Формування багаторівневої системи стратегічного планування розвитку регіонів (концепція і методика виконання наукової роботи) / В. Н. Василенко // Економіка та право. - 2013. - № 1. - С. 151-160.

2. Дубровін В. І. Метод прогнозування ризику неуспішності проектів на стадії передпроектного планування / В. І. Дубровін, В. М. Льовкін // Праці Одеського політехнічного університету. - 2011. - № 1. - С. 106-111.

3. Іляшенко А. Х. Методологічні підходи фінансового планування та прогнозування / А. Х. Іляшенко // Теорія та практика державного управління. - 2012. - Вип. 3. - С. 357-365.

4. Копитько О. Методологічні основи європейських підходів до стратегічного планування регіонального розвитку / О. Копитько // Державне управління та місцеве самоврядування. - 2012. - Вип. 4. - С. 124-134.

5. Мусіна Л. А. Формування державної системи стратегічного планування економічного і технологічного розвитку в Україні: методологія та практика / Л. А. Мусіна // Моделювання та інформаційні системи в економіці. - 2011. - Вип. 85. - С. 256-270.

МОДУЛЬ 2

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Тема 2.1. Загальні підходи та принципи формування інформаційного забезпечення наукового дослідження

Питання для опрацювання:

Інформаційне забезпечення наукового дослідження. Поняття «наукова інформація» та її функції. Властивості інформації. Прагматичний, семантичний та синтаксичний аспекти інформації. Основні ознаки наукової інформації. Інформаційні ресурси наукового дослідження. Види наукової інформації. Інформаційні ресурси і технології в науковому дослідженні. Сутність категорій «інформаційні ресурси» та «інформаційні технології». Властивості інформаційних технологій. Підходи та принципи формування інформаційного забезпечення наукового дослідження. Цілі науково-інформаційної діяльності. Послідовність вивчення літературних джерел і збору матеріалів. Цінність інформації.

Допоміжна література:

1. Гутченко А. В. Електронні інформаційні ресурси у наукових дослідженнях з проблем контролінгу / А. В. Гутченко // Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер. : Економічні науки. - 2014. - Вип. 5(2). - С. 71-74.

2. Іващенко В. М. Бібліотечно-інформаційний ресурс та джерело наукових досліджень / В. М. Іващенко // Наукові праці Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського. - 2016. - Вип. 5. - С. 73-79.

3. Муравицька Г. В. Основні напрями інформаційно-ресурсного забезпечення наукових досліджень у галузі державного управління / Г. В. Муравицька // Вісник Національної академії державного управління при Президентіві України. Серія : Державне управління. - 2016. - № 3. - С. 124-130.

Тема 2.2. Методика збору наукової інформації

Питання для опрацювання:

Характеристика та класифікація наукових літературних джерел. Види наукових літературних джерел. Обробка наукових літературних джерел. Некоректне використання наукових літературних джерел. Ознаки плагіату. Пряме та непряме цитування. Наукова дискусія як складова творчого процесу в науковому дослідженні. Теоретична та емпірична функції дискусії. Формування положень наукової новизни. Нові наукові положення та нові прикладні рекомендації.

Допоміжна література:

1. Булаховська Ю. Л. До проблеми літературного плагіату / Ю. Л. Булаховська // Компаративні дослідження слов'янських мов і літератур. Пам'яті академіка Леоніда Булаховського. - 2012. - Вип. 17. - С. 158-162.

2. Зуб В. М. Плагіат: його різновиди та заходи протидії / В. М. Зуб, М. М. Дем'яненко // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. - 2014. - № 4. - С. 86-90.

3. Побіженко В. В. Плагіат, як чинник зниження якості освіти / В. В. Побіженко, І. А. Побіженко // Системи обробки інформації. - 2011. - Вип. 8. - С. 310-313.

4. Шостак І. В. Комп'ютеризація процесу виявлення плагіату у студентських роботах / І. В. Шостак, І. В. Груздо // Збірник наукових праць Військового інституту Київського національного університету імені Тараса Шевченка. - 2013. - Вип. 41. - С. 99-109.

Тема 2.3. Методи аналізу і обробки первинної статистичної інформації

Питання для опрацювання:

Поняття статистичного спостереження, його основні форми та види.

Статистична звітність і спеціальні статистичні обстеження та переписи. Суцільні та несучільні статистичні спостереження. Обробка результатів статистичних спостережень. Типологічні, структурні та аналітичні групування. Формування статистичних таблиць. Правила складання статистичних таблиць.

Допоміжна література:

1. Кондратьєв А. Ю. Особливості провадження в справах про порушення порядку подання або використання даних державних статистичних спостережень / А. Ю. Кондратьєв // Право і суспільство. - 2014. - № 6.2. - С. 56-62.

2. Лєснікова М. В. Інструментарій та індикатори оцінювання якості даних державного статистичного спостереження зовнішньої торгівлі послугами / М. В. Лєснікова // Статистика України. - 2015. - № 1. - С. 11-17.

3. Лумпова Т. І. Модель метаінформаційної структури показників для опису статистичного спостереження / Т. І. Лумпова // Науковий вісник Національної академії статистики, обліку та аудиту. - 2013. - № 4. - С. 96-103.

4. Серова І. А. Проблеми обробки результатів статистичних спостережень / І. А. Серова // Бізнес Інформ. - 2012. - № 6. - С. 97-99.

5. Сінгаєвська М. П. Економіко-статистичний аналіз вибіркового спостереження інноваційної діяльності підприємств в економіці України / М. П. Сінгаєвська // Збірник наукових праць Державного економіко-технологічного університету транспорту. Сер. : Економіка і управління. - 2013. - Вип. 23-24. - С. 346-357.

6. Субботіна І. Методологія дослідження соціальних питань за програмами загальних переписів населення 1959-2001 рр. / І. Субботіна // Сіверянський літопис. - 2011. - № 5. - С. 105-115.

МОДУЛЬ 3

ОРГАНІЗАЦІЯ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Тема 3.1. Зміст та структура кандидатської дисертації

Питання для опрацювання:

Поняття наукової роботи особливості її структури, змісту і вимог відповідно до рівня наукового дослідження. Обґрунтування теми наукової роботи, порядок її затвердження. План наукової роботи: основні вимоги, структура, порядок затвердження. Планування науково-дослідної роботи. Складання індивідуального плану роботи. Розроблення календарного плану виконання наукової роботи. Розроблення плану впровадження результатів наукових досліджень.

Допоміжна література:

1. Гадзало Я. М. Про порядок формування тематики наукових досліджень НААН та першочергові завдання аграрної науки на перспективу / Я. М. Гадзало // Економіка АПК. - 2015. - № 2. - С. 5-9.

2. Ломоносова О. Е. Планування роботи науково-педагогічних працівників в контексті виконання нормативних вимог до рівня їх наукової та професійної активності / О. Е. Ломоносова // Інноваційна економіка. - 2018. - № 9-10. - С. 17-26.

3. Сергеева О. А. Визначення сутності та змісту науково-дослідної роботи студентів ВНЗ англomовних країн / О. А. Сергеева // Наукові записки кафедри педагогіки. – 2018.

4. Щебетюк Н. Б. Організаційні і методичні аспекти планування науково-дослідної роботи ВУАСГН (1932) / Н. Б. Щебетюк // Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету. – 2016. - Вип. 45(2). - С. 240-243.

Питання для опрацювання:

Основні прийоми наукових узагальнень, формування висновків і рекомендацій за результатами досліджень. Особливості прийомів наукових узагальнень: універсалізації, ідеалізації, концептуалізації, синтезу та індукції. Формування висновків та їх відповідності завданням дослідження. Наукова стаття як форма апробації наукового дослідження. Архітектоніка наукової статті та її структурні елементи. Розробка основних складових наукової статті.

Допоміжна література:

1. Балацька О. Л. Структурні параметри критичних зауважень в англомовній науковій статті / О. Л. Балацька // Наукові записки [Національного університету "Острозька академія"]. Серія : Філологічна. - 2014. - Вип. 48. - С. 147-149.

2. Вимоги до структури та оформлення наукових статей // Збірник наукових праць Національного наукового центру "Інститут землеробства НААН". - 2018. - Вип. 4. - С. 191-192.

3. Імідж-вимоги до структури та оформлення наукових статей // Імідж сучасного педагога. - 2017. - № 5. - С. 57.

4. Імідж-вимоги до структури та оформлення наукових статей // Імідж сучасного педагога. - 2017. - № 6. - С. 61.

5. Імідж-вимоги до структури та оформлення наукових статей // Імідж сучасного педагога. - 2017. - № 7. - С. 57.

6. Імідж-вимоги до структури та оформлення наукових статей, 2018 // Імідж сучасного педагога. - 2017. - № 8. - С. 59.

7. Курило Л. В. Структурні і стилістичні характеристики англомовних наукових статей / Л. В. Курило // Іноземні мови. - 2016. - № 1. - С. 18-23.

Питання для опрацювання:

Впровадження результатів завершених досліджень та розрахунків їх ефективності. Продукція наукових досліджень: теоретичні й науково-методологічні положення, методики, рекомендації. Кінцеві результати НДР, місце і форми їх застосування. Порядок впровадження результатів НДР у практичну діяльність підприємств. Ефективність результатів наукових досліджень та її критерії. Економічна, науково-технічна, соціальна ефективність. Розрахунок економічної ефективності наукових досліджень.

Допоміжна література:

1. Запатріна І. В. Ефективність організації наукових досліджень на замовлення державних установ / І. В. Запатріна // Економіка і прогнозування. - 2013. - № 3. - С. 124-133.

2. Іванілов І. М. Визначення науково-технічної ефективності результатів наукових досліджень з позиції сучасної економетрії / І. М. Іванілов, О. Г. Приймаков, Т. М. Сагайдачна // Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка. - 2013. - Вип. 136. - С. 66-76.

3. Осадча А. Б. Показники реалізації пріоритетних тематичних напрямів наукових досліджень / А. Б. Осадча, В. М. Євтушенко // Наука, технології, інновації. - 2018. - № 1. - С. 23-36.

4. Пасемко Г. П. Наукові засади дослідження і оцінки ефективності державного регулювання аграрних відносин / Г. П. Пасемко // Теорія та практика державного управління. - 2011. - Вип. 3. - С. 232-242.

5. Постанова "Питання підвищення ефективності координації здійснення фундаментальних наукових досліджень" // Вісник Національної академії наук України. - 2009. - № 12. - С. 23-24.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ

Модуль 1

1. Категорії, принципи, теорії, парадигми і методи як змістовні складові методології наукового дослідження.
2. Типологія методів наукового пізнання: філософські, загальнонаукові, загальнологічні, емпіричні й теоретичні.
3. Формування та обґрунтування наукових гіпотез як процес поглиблення наукового дослідження.
4. Види гіпотез та їх роль у дослідженні явищ і процесів реальної дійсності.
5. Значення гіпотез у прогнозуванні розвитку матеріального та духовного світу.
6. Специфіка пізнавального ставлення людини до світу.
7. Поняття гносеології та її місце в системі філософського знання.
8. Особливості пізнання природної соціокультурної й духовної сфер.
9. Проблема пізнання світу.
10. Агностицизм і його основні різновиди.
11. Проблеми наукового пізнання у філософії XVIII-XIX ст.
12. Класична наука і філософська епістемологічна рефлексія.
13. Споглядальна концепція пізнання.
14. Принцип відображення (Локк, Гольбах).
15. Діяльнісна концепція пізнання.
16. Принцип конструктивізму (Кант, Фіхте).
17. Гегелівська гносеологія.
18. Принцип тотожності.
19. Марксистська концепція пізнання.
20. Принцип практики (Маркс, Енгельс).
21. Неокласична наука і філософська епістемологічна рефлексія.
22. Неопозитивістська концепція пізнання.

23. Прагматична пізнавальна концепція (Ч. Пірс, У. Дžeme, Дж. Дьюї).
24. Проблеми теорії пізнання у філософії неотомізму (Веттер, Марітен).
25. Феноменологія Гуссерля.
26. Філософія і методологія соціальних наук.
27. Специфіка соціального пізнання.
28. Поняття процесу наукового дослідження, його рівні, структура, класифікація та основні етапи здійснення.
29. Основні етапи наукового дослідження і логіка їх пізнавального циклу.
30. Наука в системі суспільства.
31. Відмінність наукового пізнання від звичайного, художнього та інших способів пізнання дійсності.
32. Головні ознаки наукового пізнання.
33. Рівні наукового дослідження: емпіричний і теоретичний; їх відмінність за предметом, методами і формами наукового знання.
34. Класифікація наукових досліджень.
35. Обґрунтування проблеми наукового дослідження.
36. Виявлення, формування і постановка наукової проблеми як однієї з форм наукового знання.
37. Практичні та теоретичні причини, що зумовлюють постановку проблеми.
38. Сутність, характер і шляхи вирішення наукової проблеми.
39. Об'єкт і предмет наукового дослідження, однозначність їх трактування.
40. Поняття об'єкта та предмета наукового дослідження.
41. Методологічні засади трактування предмета наукового дослідження.
42. Вибір емпіричної бази наукового дослідження.
43. Поняття про емпіричні та теоретичні рівні наукового дослідження.
44. Методи нагромадження емпіричного матеріалу та вираження його в різних формах емпіричного знання.

45. Методи спостереження, вимірювання, опису, експерименту та їх роль у дослідженні.
46. Сутність категорії «метод».
47. Класифікація методів наукових досліджень: загальні, загальнонаукові та специфічні методи.
48. Методи емпіричного, теоретичного та метатеоретичного рівнів.
49. Аксиоматичний, гіпотетичний методи, формалізація, абстрагування, виокремлення, сходження від абстрактного до конкретного, історичний метод.
50. Методи аналізу, синтезу, індукції, дедукції, аналогії.
51. Герменевтичний метод і системний метод.
52. Обґрунтування вибору методу наукового дослідження.
53. Об'єкт і предмет дослідження.
54. Визначення мети та завдання дослідження.
55. Ступінь практичної апробації методів і методик наукового дослідження.
56. Взаємодоповнення або взаємозв'язок різних методів.
57. Умови дослідження.
58. Можливості і обмеження різних методів з огляду на їх точність і надійність.
59. Методи теоретичного узагальнення емпіричного матеріалу та вираження його в різних формах теоретичного знання.
60. Конкретно-наукові (емпіричні) методи наукового пізнання. Універсальні та специфічні методи.
61. Етапи розробки та проведення спостереження, опису, порівняння, вимірювання, анкетування, тестування, експерименту, моделювання, класифікація та інших універсальних методів.
62. Зміст економіко-статистичного аналізу.
63. Основні інструменти та послідовність здійснення економіко-статистичного аналізу.
64. Форми вихідної інформації та якісні оцінки результатів дослідження.

65. Особливості застосування економіко-статистичного аналізу залежно від предметної області дослідження: вертикальний (структурний) аналіз; моделювання факторного зв'язку; економіко-математичне моделювання.

66. Сутність та типологія прогнозів і методів прогнозування.

67. Предмет та поняття науки прогностики: методологія, прийом, метод, методика, спосіб та система прогнозування, прогнозна модель.

68. Об'єкт, предмет, принципи та функції економічного прогнозування.

69. Стадії наукового аналізу при розробці прогнозів.

70. Етапи і технології прогнозування.

71. Сутність та види планування.

72. Стратегічне, тактичне та оперативне прогнозування.

73. Принципи, завдання і послідовність здійснення планування.

74. Методи планування та особливості їх практичного застосування: економіко-статистичні, економіко-математичні, факторно-аналітичний, прямих розрахунків, програмно-цільовий, балансовий, експериментальний та ін.

Модуль 2

1. Інформаційне забезпечення наукового дослідження.
2. Поняття «наукова інформація» та її функції.
3. Властивості інформації.
4. Прагматичний, семантичний та синтаксичний аспекти інформації.
5. Основні ознаки наукової інформації.
6. Інформаційні ресурси наукового дослідження.
7. Види наукової інформації.
8. Підходи та принципи формування інформаційного забезпечення наукового дослідження.
9. Цілі науково-інформаційної діяльності.
10. Послідовність вивчення літературних джерел і збору матеріалів.
11. Цінність інформації.
12. Характеристика та класифікація наукових літературних джерел.

13. Види наукових літературних джерел.
14. Обробка наукових літературних джерел.
15. Некоректне використання наукових літературних джерел.
16. Ознаки плагіату.
17. Пряме та непряме цитування.
18. Наукова дискусія як складова творчого процесу в науковому дослідженні.
19. Теоретична та емпірична функції дискусії.
20. Формування положень наукової новизни.
21. Нові наукові положення та нові прикладні рекомендації.
22. Поняття статистичного спостереження, його основні форми та види.
23. Статистична звітність і спеціальні статистичні обстеження та переписи.
24. Суцільні та несучільні статистичні спостереження.
25. Обробка результатів статистичних спостережень.
26. Типологічні, структурні та аналітичні групування. Формування статистичних таблиць.
27. Правила складання статистичних таблиць.

Модуль 3

1. Поняття наукової роботи особливості її структури, змісту і вимог відповідно до рівня наукового дослідження.
2. Обґрунтування теми наукової роботи, порядок її затвердження.
3. План наукової роботи: основні вимоги, структура, порядок затвердження.
4. Планування науково-дослідної роботи.
5. Складання індивідуального плану роботи.
6. Розроблення календарного плану виконання випускної науково-кваліфікаційної роботи.
7. Розроблення плану впровадження результатів наукових досліджень.

8. Основні прийоми наукових узагальнень, формування висновків і рекомендацій за результатами досліджень.
9. Особливості прийомів наукових узагальнень: універсалізації, ідеалізації, концептуалізації, синтезу та індукції.
10. Формування висновків та їх відповідності завданням дослідження.
11. Наукова стаття як форма апробації наукового дослідження.
12. Архітектоніка наукової статті та її структурні елементи.
13. Розробка основних складових наукової статті.
14. Впровадження результатів завершених досліджень та розрахунок їх ефективності.
15. Продукція наукових досліджень: теоретичні й науково-методологічні положення, методики, рекомендації.
16. Кінцеві результати НДР, місце і форми їх застосування.
17. Порядок впровадження результатів НДР у практичну діяльність підприємств.
18. Ефективність результатів наукових досліджень та її критерії.
19. Економічна, науково-технічна, соціальна ефективність.
20. Розрахунок економічної ефективності наукових досліджень.

СПИСОК БАЗОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Важинський С.Е., Щербак Т.І. Методика та організація наукових досліджень : Навч. посіб. / С. Е. Важинський, Т.І. Щербак. – Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2016. – 260 с.
2. Грищенко І. М. Основи наукових досліджень : навч. посіб. / І. М. Грищенко, О. М. Григоренко, В. А. Борисейко. — К. : Київ, нац. торг.-екон. ун-т, 2001. — 186 с.
3. Гуторов О.І. Методологія та організація наукових досліджень : навч. посібник / О.І. Гуторов; Харк. нац. аграр. ун-т ім. В.В. Докучаєва – Х.: ХНАУ, 2017. – 272 с.
4. Зацерковний В. І. Методологія наукових досліджень : навч. посіб. / В. І. Зацерковний, І. В. Тішаєв, В. К. Демидов. – Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2017. – 236 с.
5. Каламбет С.В. Методологія наукових досліджень: Навч. посіб. / С.В. Каламбет, С.І. Іванов, Ю.В. Півняк Ю.В. – Дн-вськ: Вид-во Маковецький, 2015. – 191 с.
6. Клименюк О. В. Методологія та методи наукового дослідження : навч. посіб. / О. В. Клименюк. — К. : Міленіум, 2005. — 323 с.
7. Котикова О.І. Електронний навчальний курс на платформі Google Classroom. Структурований та комплектний навчально-методичний матеріал з дисципліни. URL: <https://classroom.google.com/u/0/c/NTQ4Njk0ODA2NDla>
8. Котикова О.І. Електронний навчальний курс на платформі Moodle. Структурований та комплектний навчально-методичний матеріал з дисципліни. URL: <https://moodle.mnau.edu.ua/course/view.php?id=1417>
9. Котикова О.І. Статистика : навчальний посібник / О.І. Котикова, О.А. Христенко, А.С. Кравченко, Г.В. Коваленко. – Миколаїв : Видавництво МНАУ, 2016. — 159 с.
10. Краус Н.М. Методологія та організація наукових досліджень: навчально-методичний посібник / Краус Н.М. – Полтава: Оріяна, 2012. – 183 с.

11. Крушельницька О. В. Методологія і організація наукових досліджень : навч. посіб. / О. В. Крушельницька — К. : Кондор, 2006. — 206 с.
12. Методологія та організація наукових досліджень : навч. посіб. / І. С. Добронравова, О. В. Руденко, Л. І. Сидоренко та ін. ; за ред. І. С. Добронравової (ч. 1), О. В. Руденко (ч. 2). — К. : ВПЦ "Київський університет", 2018. — 607 с.
13. Методологія та організація наукових досліджень: конспект / Н. Г. Ушакова, Л. О. Мельнік ; Харк. держ. ун-т харч. та торг. — Х. : ХДУХТ, 2010. — 89 с.
14. Основи методології та організації наукових досліджень: Навч. посіб. для студентів, курсантів, аспірантів і ад'юнтів / за ред. А. Є. Конверського. — К.: Центр учбової літератури, 2010. — 352 с.
15. Стеченко Д. М. Методологія наукових досліджень : підручник / Д. М. Стеченко. — К. : Знання, 2007. — 317 с.
16. Чмиленко, Ф.О. Посібник до вивчення дисципліни «Методологія та організація наукових досліджень» / Ф.О. Чмиленко, Л.П. Жук. — Д.: РВВ ДНУ, 2014. — 48 с.
17. Шейко В. М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності : підручник / В. М. Шейко. 2-ге вид., допов. і перероб. — К. : Знання-Прес, 2002. — 295 с.

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. Про затвердження Порядку присудження наукових ступенів [Електронний ресурс] — Режим доступа : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/567-2013-%D0%BF>
2. Про затвердження Вимог до оформлення дисертації [Електронний ресурс] — Режим доступа : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0155-17>
3. Про затвердження Порядку формування Переліку наукових фахових видань України [Електронний ресурс] — Режим доступа : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0148-18>
4. Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти [Електронний ресурс] — Режим доступа : <https://naqa.gov.ua/>
5. Пошукова система Web of science [Електронний ресурс] — Режим доступа : https://apps.webofknowledge.com/WOS_GeneralSearch_input.do?product=WOS&search_mode=GeneralSearch&SID=E1705amLYC28nRRfzvC&preferencesSaved=
6. Пошукова система Scopus [Електронний ресурс] — Режим доступа : <https://www.scopus.com/sources?zone=TopNavBar&origin=searchauthorfreelookup>
7. Сторінка Державної служби статистики України [Електронний ресурс] — Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>
8. Scientific methods (English). Sci-Tech Encyclopedia: McGraw-Hill Encyclopedia of Science and Technology, 5th edition [Електронний ресурс] — Режим доступу : <http://www.answers.com/topic/scientific-method>
9. Науково-методичні праці Котикової О.І. [Електронний ресурс] — Режим доступа : <http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/7/simple-search?filterquery=%D0%9A%D0%BE%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%B0%2C+%D0%9E%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%B0+%D0%86%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D1%96%D0%B2%D0%BD%D0%B0&filtername=author&filtertype>equals>

Навчальне видання

ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

ОПОРНИЙ КОНСПЕКТ ЛЕКЦІЙ
для здобувачів вищої освіти
третього освітньо-науково ступеня PhD
спеціальностей 073 «Менеджмент» та 051 «Економіка»

Укладач: **Котикова** Олена Іванівна

Формат 60x84/16 Ум. друк. арк. 1,1.
Тираж прим. Зам. № __

Надруковано у видавничому відділі Миколаївського національного аграрного
університету 54020, м. Миколаїв, вул. Георгія Гонгадзе,9

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 4490 від 20.02.2013 р.